

ПОСТАТТИ

УКРАЇНЬСКА ВИЗВОЛЬНА КОНЦЕПЦІЯ У ПУБЛІЦИСТИЦІ ІВАНА БАГРЯНОГО

Юлія Присяжна-Гапченко

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, м. Львів, Україна,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Досліджено публіцистичну діяльність Івана Багряного у післявоєнний період, яка була підпорядкована його партійній і громадській роботі та спрямована на відстоювання поширення визвольної концепції в середовищі українських емігрантів. Схарактеризована творча лабораторія публіциста, звернено увагу на прогностичність як характерну ознаку справжньої політичної публіцистики і свідчення високого рівня професійної майстерності, вміння у найтяжчі моменти національної розрухи продукувати у своїх творах оптимізм, вселяти віку у непереможність української нації.

Ключові слова: українська політична еміграція, публіцистика, партія, націоналісти, революційні демократи, преса, боротьба, консолідація, визвольна концепція, прогноз, памфлет, стаття.

Характерною особливістю значних мас українства, яке опинилося після завершення Другої світової війни на території Німеччини, була його політична заангажованість. Скитальці покидали рідний край, усвідомлюючи, що за інших умов будуть переслідуваними за власні погляди, і, відповідно, – репресованими, ув'язненими. Ще свіжою була пам'ять про голодомор, репресії, розстріли, тому кожен з освічених емігрантів жив надією, що в умовах чужини знайде свою нішу в боротьбі проти людиноненависницького тоталітарного комуністично-більшовицького режиму і зробить свій вклад у загальнонаціональне визволення. Потік емігрантів підсилювався колишніми в'язнями німецьких концентраційних таборів, які були заборонені до них як члени Організації Українських Націоналістів, військовополоненими, оstarбайтерами, насильно вивезеними до Німеччини, тощо. А в Україні продовжувала свою героїчну боротьбу УПА. Тому з перших днів в інтелектуальному ядрі українських емігрантів визрівали проекти концентрації зусиль для визволення України з-під комуністичного ярма, здобуття незалежності і державного суверенітету. Саме в цьому середовищі визначалися шляхи об'єднання людей заради втілення такої великої мети. Всі вони зводилися до одного знаменника – творення політичних партій та організацій.

Безперечно, на час закінчення війни найбільш зорганізованою і чисельною силою була Організація Українських Націоналістів, хоча й поділена вже на дві частини – ОУН

революційну, або бандерівську, та ОУН мельниківську. Вона не припиняла своєї діяльності під час війни, а, може, навпаки – посилювала її. Під прапорами організації воювала УПА. ОУН мала добре опрацьовану програму боротьби за визволення. Тому, без сумніву, найбільш раціональним підходом була би концентрація представників усіх колишніх в новоутворених політичних структур навколо ОУН і вироблення оптимальної програми дій. Але сталося так, як завжди: відновлювали свою діяльність давні політичні партії, які функціонували ще на початку ХХ століття, а деякі – в міжвоєнний період, творилися нові. Приміром, на політичній карті еміграційної Німеччини першими намагалися розпочати роботу соціалісти. Заявили в 1946 р. про своє відновлення Українська соціал-демократична робітничка партія (УСДРП) на чолі з І. Мазепою, Українська партія соціалістів-революціонерів (УПСР), лідер – Я. Зозуля, Українська соціалістично-радикальна партія під керуванням М. Стахіва. Загалом малочисельні структури згодом об'єдналися в Союзі українських соціалістів, а в березні 1950 р. реформувалися в Українську соціалістичну партію (УСП). Цього ж року з'явилися зовсім нові партії – Український національно-державний союз (УНДС) (під головуванням Тиміша Олексюка, а згодом – Миколи Ливицького), а також Українська революційно-демократична партія (УРДП), лідерами якої були Григорій Костюк та Іван Багряний (Лозов'яга). У наступні 1947–1948 роки відродилося галицьке Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО) та з'явилася нова партія Союз Земель Соборної України (СЗСУ) (згодом – Селянська партія) під головуванням В. Доленка [10, с. 239–240].

Огляд партійного будівництва в середовищі української еміграції свідчить, з одного боку, про активізацію політичного життя, а з іншого – про неспроможність його консолідації, хоча такі процеси відбувалися і про них піде мова нижче. У контексті статті важливіше інше – кожна партія чи організація дбала про те, щоб залучити якнайширші кола емігрантів до своїх рядів, захопити їх своїми ідеями, програмами, спрямувати їхні дії в русло виконання партійних накреслень. Щоби втілити ці завдання, потрібно, насамперед, творити **змістовну періодику** – і таким чином впливати на надмірно політизоване емігрантське середовище. Тому, зазвичай, кожна партія з особливою увагою ставилася до преси, намагаючись завоювати контроль над редакційною політикою видань, які виходили за підтримки американської окупаційної влади (т.зв. ліцензійована преса), а також створювала свою періодику, у якій відверто окреслювала власні позиції і програмні засади. Володимир Маруняк у своїй монографії подав детальну інформацію про впливи політичних партій та організацій на окремі газети. Приміром, «Українська трибуна» і «Час» перебували у сфері інтересів ОУН (р), «Наше життя» належало до соціалістичних кіл, «Українські вісті» з перших чисел контролювала УРДП [10, с. 231]. Та ж партія видавала аж три офіційні видання – «Революційний демократ», «Наші позиції», «Наша боротьба». Унікальна роль цієї партії полягала в тому, що вона охоплювала т.зв. «підсоветську еміграцію», а її організаційним ядром була могутня харківська інтелектуальна група на чолі з Іваном Багряним, який у ці післявоєнні роки був особливо активним як публіцист. Його письменницький талант і громадянський темперамент, партійна пристрасть були всеціло спрямовані у русло щоденної копіткої праці на журналістській ниві. І. Багряний був одночасно і організа-

тором, і пропагандистом ідей свого політичного середовища, і просвітянином, проявляючи себе як теоретик і практик політичного будівництва, як пристрасний полеміст, як майстер аргументації та переконання. У передмові «Громадянська снага і політична прозорливість» до книжки Івана Багряного «Публіцистика» Іван Дзюба принагідно наводить слова Уласа Самчука, який дорікав йому, що той «розмінює на непотрібне» свій талант, маючи на увазі саме його активну партійно-публіцистичну діяльність. І. Дзюба сумнівається чи справедливим був Улас Самчук, бо сама публіцистика за його переконанням «була органічною сферою виявлення політичної, інтелектуальної і творчої енергії» Івана Багряного [6, с. 12]. Запрошуючи у «силове поле» політичної думки Багряного, І. Дзюба надзвичайно точно і справедливо підкреслює, що «публіцистика Івана Багряного є квінтесенцією національної гідності і суверенності, обстоюванням повноти національного буття. Вона подає приклад послідовного, безкомпромісного і аргументованого викриття російського великодержавного шовінізму – як у його популярно-вulgарних формах, так і в «прогресистських» та «інтелектуалістських». У нього була та швидка і непомильна реакція на імперіалістичний подразник, якої так бракує нинішній нашій публіцистиці...» [6, с. 13].

Публіцистичний доробок Івана Багряного тісно пов'язаний з його партійною і громадською діяльністю. Він, хоч і був політичним в'язнем сталінських гулагів, на еміграції ніби надолужував, виправдовував те, у чому звинувачувався людиноненависницьким партійно-радянським тоталітарним режимом – активно включився сам і покликав за собою великий загін емігрантів з підсоветської України до боротьби за визволення, за українську незалежність. Платформою публіцистичних виступів була газета «Українські вісті», перше число якої з'явилося 19 листопада 1945 року в Райнгарді (Німеччина), а також ідеологічно-програмові додатки УРДП до неї «Наша боротьба» і «Наші позиції».

Створюючи 1946 року УРДП, Іван Багряний свої власні позиції і, відповідно, УРДП окреслив відверто і недвозначно. Він рішуче критикував ОУН (без огляду на вже існуючий поділ – «бандерівці» і «мельниківці»), визначаючи її як локальну (а не територіальну) ідейно-політичну силу, яка «зарепрезентувала «націоналізм» західної школи». Віддаючи належне «патріотизму, жертвовності та дисциплінованості» націоналістів, Іван Багряний з публіцистичним темпераментом стверджував, що члени ОУН «були озброєні фальшивою і наскрізь реакційною ідеологією сумнівної вартості і чужого походження, яка плюси зводила нанівець. Політичний рівень тих людей був зовсім не відповідний до східноукраїнських умов і вимог. Страшний брак обізнаності зі Сходом поглиблював прірву» [5].

Така позиція була відправною точкою у всій подальшій його політичній і публіцистичній діяльності. Звісно, з Іваном Багряним можна сперечатися, адже тут він зовсім не аргументує, забуваючи, приміром, про похідні групи ОУН на східні і центральні українські терени і, зрештою, про збройну боротьбу УПА, яка під ту пору не припинялася. Очевидно, повстанські очільники розраховували на підтримку об'єднаної української еміграції, а також альянтів (насамперед – американців), посилаючи з України до Німеччини рейдом окремі бойові сотні з тим, щоб вони поширювали правду про триваючу боротьбу. Відкрито декларуючи свої погляди і переконання, Іван Багряний

свідомо викликав спротив націоналістичного середовища, яке відзначалося особливою, перевіреною роками, зорганізованістю і здатністю відстоювати свою ідейну платформу і визвольну концепцію і в практичній діяльності, і у пресі. Таке очікуване і частково спровоковане протистояння визначало зміст і характер його публіцистичних виступів. 14 липня 1946 р. відбулося об'єднання восьми еміграційних партій у Координаційному Українському Комітеті (КУК). У комунікаті КУКу, який був оприлюднений через два місяці (11 вересня) зазначалася мета новоутворення – «для погоджування своїх планів і починів у веденні визвольної боротьби» на конкретних засадах, серед яких – «свобода думки і слова, взаємна лояльність, чесна критика відмінних поглядів та порозуміння в справах одностайних політичних виступів назовні», одночасно виключалися «поборювання осіб, ідей і рухів засобами клевети, інсинуації, очорнювання та денунціації» [9, с. 22]. Від КУКу від'єдналася ОУН(р), яка перед тим входила до Українського Контактного Комітету, що був створений у березні 1946 р. у Франкфурті над Майном і вважається попередником новоутворення. Закономірно, що упродовж 1947–1948 рр. відбувалися консолідаційні наради, які завершилися створенням Української Національної Ради (УНР), що повинна б стати передпарламентом, тобто найвищою законодавчою інституцією об'єднаних українських політичних емігрантів. Таку хронологічну деталізацію ми навели свідомо, бо важкі консолідаційні процеси супроводжувалися запальною полемікою у партійній періодиці, у яку включалися провідні публіцисти, серед яких були і лідери партій та організацій. Одразу після оприлюднення комунікату КУКу в газеті «Українська трибуна» з'явилися публікації чи не найпомітнішого на той час журналіста Зенона Пеленського, який був серед засновників ОУН, а у міжвоєнний період представляв українські інтереси в Лізі Націй від партії УНДО, але ще на початку 40-х років відійшов від активної політичної діяльності, повністю присвятивши себе журналістиці. На той час він був головним редактором цієї газети, а його публікації мали величезний вплив на еміграційне середовище. У статті «Блискуче відокремлення» Зенон Пеленський пристрасно, не завуальовуючи критики, відгукується на появу блоку політичних партій і ґрунтовно викладає основні ідеологічні і програмні позиції ОУН, хоча жодного разу не вживає цієї абрєвіатури у тексті, а виступає ніби зі становища головного редактора друкованого видання, яке під цю пору вважалося загальнонаціональним органом, трибуною української національно-державної ідеї взагалі, елементом об'єднання всіх притомних визвольних сил, а не поділу. Звісно, «Українська трибуна» звинувачувалася противниками у «бандерівській односторонності», тому автор переслідував мету вплинути саме на прихильників і приятелів часопису (очевидно слід мати на увазі членів і симпатиків ОУН), «щоб вони **розуміли** наше становище, наші мотиви, наші засади – і щоб у дискусіях на ці теми, разом з нами, могли і вміли обороняти **потребу** саме такого курсу, який ми з усією свідомістю нашому часопису надали» [11]. Від часу появи цієї публікації, яка, без сумніву, збурила весь, на той час існуючий в середовищі емігрантів, політичний бомонд у лексиці преси і на політичних аренах якось природньо прижилося поняття «блискучі відокремленці», яким послуговувалися обидва воюючі між собою табори.

Оперативно, через три дні після опублікування «Блискучого відокремлення», в газеті «Українські вісті» з'явився памфлет Івана Багряного «На намальованому коні», у якому, як і належить за законами жанру, він гостро розвінчує, на його думку, хибні положення статті Зенона Пеленського, якого саркастично нарікає войовничим «ідеологом і духовним вождем». Іван Багряний з метою надання своєму виступові сатиричного шарму, використовує відомий байковий сюжет про пана Твардовського, який на намальованому коні таки доїхав до мети. Але це навряд чи вдасться З. Пеленському, який прагне «посадити на намальованого коня цілу українську визвольну справу» [4]. Іван Багряний стає на захист КУКу і намагається заперечити окремі тези свого візаві, приміром, його припущення щодо 70-відсоткової підтримки визвольної концепції ОУН(р) серед українських народних мас. Він справедливо ставить риторичні запитання, мовляв, хто опитував Донбас, Криворіжжя, Харків чи Запоріжжя, де живе більшість українського населення? І тим він переконує. Але відразу робить припущення, що в середовищі великої маси переміщених осіб, можливо, такий великий відсоток є адекватним. Іван Багряний, оцінюючи позиції противника, дуже часто послуговується таким мовним прийомом як взяття в лапки, надаючи таким чином окремим словам, виразам свого візаві протилежного (переносного) значення. Наприклад: «боротьба», «мертва душа», «впорядкування внутрішніх стосунків», «ідеолог і духовний вождь», «перші», «гегемони», «ідеологічні засади», «безпосередній бойовий активізм» і т.д. Писати, роздумувати, аналізувати з іронією – жанрова особливість памфлету і її майстерно використовує у своїй публіцистиці Іван Багряний.

Опонувати Зенону Пеленському важко, бо коли він зауважує, що «в КУК увіходять 8 партій-фантомів, які «воскресли» здебільша на еміграції, тому що дотичні провідники... мусіли покликатися на якийсь мандат, мусіли заявити від чийого імені говорять і тому по пригадувати собі: с-рів, с-деків, УНДО і т.д., отже фікції, які давно збанкрутували, з нашим безпосереднім життям не мають нічого спільного» [11], тому йому неможливо аргументовано заперечити. В контексті цього твердження він, правда, визнає, що існує «реальна, соціологічно підбудована масою живих прихильників течія (здебільшого складена зі східних українців), яка... сильно зорієнтована наліво, сягає своїми ідеологічними коренями до КП(б) у Скрипника, Любченка і Хвильового, але, проте, стоїть на становищі українського державного територіального сепаратизму і культурного націоналізму» [11]. Таким чином він віддає належне УРДП. Іван Багряний не обминув увагою такий «комплімент», підкресливши, що таки існує «потужний рух української революційної демократії, з яким партія Пеленського бореться весь час, змобілізувавши цілий свій апарат і всі засоби та методи, і все ж не може собі дати ради з цією «мертвою душею». А вона ж, ця «душа», ще не вбилася в організаційні колодочки як слід...» [4].

Організаційним ядром революційних демократів була газета «Українські вісті». Вона з'являлася спочатку як циклостильове таборове видання під редагуванням Павла Маляра. Так було видано 19 чисел. Від 1946 року виходила вже друкарським способом як газета Спілки українських письменників і журналістів (від 19 вересня 1946 р.) під редагуванням Івана Багряного. Навколо газети та й особистості Івана Багряного

гуртувалася група провідних східноукраїнських діячів, вихована на ідеях українського відродження 1920-х років, а серед них Г. Костюк, І. Майстренко, Б. Левицький, С. Підгайний, М. Воскобійник, П. Маляр, О. Коновал та ін., а також колишні члени ОУН, послідовники І. Мітрінги. Всі вони були вправними публіцистами і відстоювали на сторінках газети ідейно-програмові позиції УРДП стосовно ведення визвольної політики і здобуття та розбудови державності. Ці питання в той час мали принципове значення. Але і тут не обійшлося без внутрішніх розбіжностей, які привели у 1948 р. до розлому, в результаті якого УРДП очолив Іван Багряний [8]. Він виступив на II з'їзді партії з блискучою доповіддю, у якій окреслив технічні і стратегічні завдання революційних демократів. Ці положення лягли в основу тематичної політики «Українських вістей», аж до припинення її виходу в 2000 році. Всі вони зводилися до здобуття національної свободи і державної незалежності шляхом революційної боротьби, утвердження справедливого соціального устрою і демократії. Приблизно таку ж мету ставили собі і решта сім партій, що входили до КУКу. Розбіжності між ними та й ОУН(р) полягали в іншому. Іван Багряний у розділі «Наш генезис і наші резерви», доповідаючи на II з'їзді УРДП їх дохідливо і недвозначно окреслив: «Розглядаючи політичні сили, вірніше, політичні кадри українського народу в підрадянській Україні, ми твердили і твердимо, що кадри ті колосальні, високої політичної школи, як і високого фахового та державницького вишколу. І той, хто опанує кадри, той може боротись проти Сталіна за Українську державу.

Але ті кадри знаходяться в КП(б)У і в комсомолі, тобто – під КП(б)У й під комсомолом, що ними розпоряджаються. Наша ставка на ці кадри власне й наводила жах на наших політичних супротивників, даючи харч найзапеклішій пропаганді проти нас. Але ми стоїмо далі на своєму...» [3]. Тобто Іван Багряний не втомлювався повторювати, що проблема успішності боротьби за українську справу – це проблема включення всіх кадрів в політичний актив нації, у велику революційну, визвольну акцію. У кінці 40-х років минулого століття важко було передбачити всі деталі процесів ліквідації СРСР як державного утворення, але треба було мати велику віру, впевненість і переконання, що вони неодмінно відбудуться, а також велику сміливість стверджувати, що до розвалу комуністичного монстра докладуть зусиль колишні, але національно свідомі партійці і комсомольці, які відроджуватимуть українську державність. Тому публіцистична прозорливість Івана Багряного заслуговує на окрему увагу, а **прогностичність як характерна ознака справжньої політичної публіцистики свідчить про високий рівень його професійної майстерності**. Він ще не раз відстоював власні переконання і позицію УРДП щодо кадрів майбутньої Української Держави, викривав очевидні недоліки таборового життя, добирав найвлучніші означення для противників. У статті «2x2=4» він називає своїх опонентів «моральними нехлюями», «ренегатами», «блязнями», «мерзотниками», «представниками духовного плебейства» і з боєм підкреслює, що на еміграцію з радянської каторги змогли втекти лише одиниці, надія ж втекти не змогла. І тут ще одна особливість Багряного-публіциста – у **найтяжчі моменти національної недолі він у своїх творах продукує оптимізм, вселяє віру у непереможність рідної нації**.

«Лишившись же дома, та нація живе (таки живе!) і бореться (таки бореться!), йде на каторгу і у тюрми (таки, уявіть собі, йде у тюрми і йде на Сибір замість їхати до «тети» в Бразилію), і таки переможе кінець кінцем, незалежно від того, що скаже на це таборова управа в якому-небудь там таборі» [1].

Питанням кадрів майбутньої незалежної України Іван Багряний присвятив навіть окрему брошуру «Дніпро впадає в Чорне море», яка надрукована у вже згаданому збірнику «Публіцистика». Її поява зумовлена статтею «2x2=4», яка зчинила, за твердженням автора, багато галасу в еміграційній пресі, а саме в комуністичних «Українських щоденних вістях» (США), бандерівській газеті «Українець – Час» та інших виданнях цієї партії, монархічному часописі «Український робітник» (Канада), ліво-соціалістичній газеті «Вперед» (Німеччина), а також у програмах урядової радіостанції в Києві. Відповідь І. Багряного такому «цікавому блоку» написана у стилі памфлету і відзначається особливою аргументованістю. Він настійливо повторює, що проблема боротьби за свободу й незалежність українського народу – це проблема, яку не розв'язе жодна еміграція, бо «це проблема великих мільйонів, і вона стоїть на історичному порядку денному – і стоїть не «тут», а «там» – і лише ті мільйони можуть її розв'язати або вона взагалі ніколи не буде розв'язана. Завдання ж еміграції зуміти поставити себе тим мільйонам на послуги, йти з ними в парі, офірувати себе справі їхньої свободи й незалежності і в ім'я цього бути їхніми прапорonoсцями» [2]. У цій публікації І. Багряний намагається чітко і зрозуміло окреслити концепцію визвольної боротьби УРДП, яка відрізняється від програмних і тактичних планів інших політичних середовищ, «що збираються з-за кордону ту націю завойовувати й приводити до послууху». Він категорично заявляє, що українська нація «ані скомунізована, ані збільшовичена, ані зденационалізована, навпаки – вона протикомуністична і криє в собі велику волю до національної свободи й незалежності, а також великі державотворчі можливості» [2]. Завдання еміграції полягає в тому, щоб не відриватися від них, не протиставити себе їм, а очолити їх, стати в річище їхніх прагнень та стремлінь соціального і політичного характеру, які йдуть по лінії відриву й унезалежнення України.

Іван Багряний використовував кожную нагоду для переконання розрізаних і пересварених еміграційних мас у необхідності перманентних змін у стратегії та тактиці визвольної концепції, враховуючи і тотальне поневолення України СРСР, і її осібне членство в ООН, і величезний потенціал народу, який ніколи не вдасться вихолостити партійно-радянською системою. Про це він ще раз виразно наголосив у доповіді на III з'їзді УРДП, визначаючи основи стратегії і тактики своєї партії на ближчу і дальшу перспективу. І. Багряний переконаний, що не війна, на якій будують свою політичну стратегію всі еміграційні українські партії, а **всеохопна революція** в СРСР призведе до національного визволення, тому треба розвіяти «туман ілюзій...», що хтось виборє і дасть Україні свободу і незалежність», позбутися хибного уявлення про те, «що весь світ, справедливий і демократичний, немає більш чого робити, як дбати про нас, і перейнятий справою українського визволення з-під московської кормиги, так, як ми самі» [7, с. 123–124]. Тому І. Багряний підкреслює, щоб успішно боротися і перемагати, щоб розв'язати кожне завдання, яке диктують умови боротьби сьогодні, завтра і в дальшому

майбутньому, треба повсякчасно добирати й виховувати **новий тип української людини – політика і борця**, і робити це організовано й кожен зокрема порядком самовиховання й самовдосконалення. Лідер УРДП, незважаючи на передбачуваний спротив інших політичних сил, а саме ОУН, відверто розкрив своє ставлення до партизанської боротьби (партизанки), як методу боротьби і її місця у революційній стратегії, наголошуючи, що такий підхід доцільний лише в умовах війни чи революції і то лише як допоміжний засіб для великих і вирішальних регулярних революційних армій. У доповіді І. Багрянний нарешті дає оцінку УПА, яка той час не припиняла боротьби в умовах підпілля. Він дещо зневажливо зауважує «що під тиском страшної підрадянської діалектики партизанка як така зайшла до мінімуму».

Іван Багрянний наполегливо і послідовно поширював правду про СРСР, розвінчував міфи про соціальну справедливість, яка нібито запанувала за залізною завісою, викривав шокуючі факти московсько-більшовицького терору супроти українства. Теми СРСР, російського шовінізму були неодмінним атрибутом його особистої боротьби за визволення України та інструментом виховання того нового типу українського громадянина – політика і борця. Ця проблематика широко представлена такими жанрами як стаття, коментар, есе, памфлет, фейлетон. І. Багрянний намагається розмовляти з читачем популярно, переконано і переконливо, дохідливо. Він ніби демонструє добре засвоєні загалом справедливі енгельсівські настанови, що для партійного публіциста мало лише однієї мужності, твердості переконань, стійкості, чесності. Ці якості повинні поєднуватися з розумом і ясністю думки. Тобто, щоб якомога ефективніше впливати на людську свідомість і переконання, треба ще володіти неабияким літературним талантом. Саме це у кожному своєму виступі демонстрував Багрянний-публіцист. Ще на початку своєї партійно-публіцистичної кар'єри на еміграції він виступив із своєрідним, вистражданим складною долею маніфестом «Чому я не хочу вертатись до СРСР?» (1946 р.). Брошура великими тиражами перевидавалася в Німеччині, Канаді, США, а також була перекладена німецькою, англійською, іспанською, французькою мовами і визначила один із основних векторів його публіцистики. У подальшій журналістській діяльності І. Багрянний послідовно розвиває тему СРСР, висвітлюючи різні аспекти політики, економіки, культури, літератури, які мали значний резонанс у політизованому емігрантському світі. До таких публікацій треба віднести «Комунізм, фашизм і революційні демократи» («УВ», Ч.13. – 1947. – 30 березня), «Чуєш, світе?» («УВ», Ч.20. – 1947. – 25 травня), «Так тримати!!!» («УВ», Ч.79. – 1947. – 5 листопада), «Наша правда» («УВ», Ч.24. – 1948. – 20 березня), «Чад імперії» («УВ», Ч.36–37. – 1948. – 2 травня), «День прийдешній» («Наші позиції», Ч.6. – 1951. – січень), «Трикутний торг» («УВ», Ч.64–65. – 1951. – 12 і 16 серпня), «Про свободу слова, совісті і преси за залізною заслоною» («УВ», Ч.33–34. – 1952. – Великдень). Кожна з цих, як і багато інших статей, виконували одразу кілька функцій: окрім формування громадської думки і впливу таким чином на свідомість читачів та суспільну практику, вони викликали відповідну реакцію у масах, в тому числі почуття, емоції та й відповідні дії, тобто сприяли тому благодатному процесові народження нової української людини-борця, що було у визвольній концепції УРДП та її лідера чи не основною метою.

Іван Багряний прийшов у публіцистику і політику, будучи видатним поетом, прозаїком, драматургом, художником, після набутого гіркого досвіду сталінських переслідувань, арешту, голодомору, нищення українського села, культури, після пережитих жахів світової війни. Незважаючи на те, що, починаючи з 1948 р. до останніх днів свого життя, не покидав лікарняного ліжка, він наполегливо і цілеспрямовано працював. З-під його пера з'явилися нові романи, поетичні збірки, дитячі книжки, драматичні твори. Всі вони зайняли належне місце у ряду найкращих здобутків сучасної української класики. А якщо вибудувати паралельну шеренгу найвпливовіших публіцистів української еміграції другої половини ХХ століття, то ім'я Івана Багряного попри велику заслугу на цій політичній ниві Дмитра Донцова, Степана Бандери, Лева Ребета, Зенона Пеленського, Євгена Онацького, Степана Ленкавського, Ярослава Стецька, Юрія Шевельова та ін. слід поставити на провідне місце. Він твердо, переконливо і обґрунтовано задекларував у політизованому еміграційному середовищі свою інакшість, обіперту на реалії тогочасного становища українців по обидва боки залізної завіси. Іван Багряний у доповіді на IV з'їзді УРДП (1955 р.) ще раз підтвердив правильність обраного десяти років тому курсу на консолідацію всіх політичних сил як необхідної передумови визволення України і з гордістю констатував, що окремі програмові положення революційних демократів перейшли в перспективні програми колишніх запеклих супротивників, приміром ОУН (р), котра під цю пору зазнавала складних еволюційних змін.

Свою «інакшість» Іван Багряний яскраво виявив у публіцистиці, спрямувавши весь свій талант, прогностичну здатність, революційну пристрасність і літературний темперамент у русло **боротьби за українську людину**, що складало основу визвольної концепції революційних демократів. Найкраще сказав про І. Багряного його соратник Григорій Костюк:

«Нещадний до всіх поневолювачів і катів. Ворог усякої брехні, підступництва, облуди. Ворог рабської психології і покори. Ворог продажних і нищих, юд і фарисеїв, зрадників, перевертнів і донощиків. І водночас – возвеличник відважних і сильних, чесних і незрадливих, бентежних і гордих людей – носіїв української і вселюдської правди».

У цих словах – код до розв'язання самотності публіцистики Івана Багряного і запрошення у світ його неповторної творчості, яка не втрачає своєї актуальності. Бо боротьба за українську людину триває.

Список використаної літератури

1. Багряний І. 2x2=4 / Іван Багряний // Українські вісті. – Ч. 36. – 1949. – Травень.
2. Багряний І. Дніпро впадає в Чорне море / Іван Багряний // Публіцистика. – К. : Смолоскип, 1996. – С.156–166.
3. Багряний І. Доповідь на II з'їзді УРДП / Іван Багряний // Наші позиції. – Ч. 1. – 1948.
4. Багряний І. На намальованому коні / Іван Багряний // Українські вісті. – 1946. – 31 жовтня.
5. Багряний І. На новий шлях / Іван Багряний // Наша боротьба. – Ч. 1. – 1946.
6. Багряний І. Публіцистика : Доп., ст., памфлети, рефлексії, есе / Іван Багряний // Упорядник О. Коновал. – К. : Смолоскип. – 1996.

7. Багрянний І. До питань стратегії й тактики нашої визвольної боротьби / Іван Багрянний // Доповідь на III з'їзді УРДП // Там само. – С.122–142.
8. Гай-Нижник П. Програмові засади та світоглядні ідеї УРДП під проводом І. Багряного (1947–1963 рр.) / Гай-Нижник П., Ярошинський О. // Українознавство. – 2015. – № 4(57). – С. 160–176.
9. Комунікат Координаційного Українського Комітету // За єдність: неперіодичний вісник громадсько-політичної думки, Ч.1. – Мюнхен. – 1947.
10. Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині і Австрії по Другій світовій війні (роки 1945–1951): Академічне видавництво д-ра Петра Баля / Володимир Маруняк. – Мюнхен. – 1985.
11. Пеленський З. Блискуче відокремлення / Основне до вияснення наших ідеологічних і програмових позицій / Зенон Пеленський // Українська трибуна. – 1946. – 27 жовтня.

Стаття надійшла до редколегії 21.11.2017

Прийнята до друку 30.11.2017

UKRAINIAN LIBERATION CONCEPT IN THE JOURNALISM OF IVAN BAGRYANYI

Julia Prsyazhna-Gapchenko

*Ivan Franko National University of Lviv,
Gen.Chuprynky Str., 49, 79044, Lviv, Ukraine,
e-mail:journft@franko.lviv.ua*

After the Second World War, large numbers of Ukrainian political emigration were on the territory of Germany. A prominent feature of the organization of their lives was an active activity aimed at the liberation of Ukraine from the yoke of the totalitarian Bolshevik regime. For this purpose, political parties were created in the environment of emigrants, who produced and tried to embody their own liberation concepts. These processes were accompanied by ideological confrontation, between party controversy and the struggle for influence on the politicized emigration environment. The platform for defending its own ideas and liberation structures was the press, which sometimes declared outside its political negligence, but in fact was under the influence of the respective parties and organizations. Their pages were an arena for fighting ideas, defending tactical and strategic positions. The most active and consistent political force at that time was the organization of Ukrainian nationalists led by Stepan Bandera, who already had many years of experience in the struggle for the Ukrainian state.

It was opposed by 8 other political parties united in the Coordinating Ukrainian Committee, which adhered to the liberation concept of the Ukrainian Revolutionary Party, founded and headed by Ivan Bagryanyi. He was by then a well-known writer, artist, public figure who was persecuted and imprisoned by the Stalinist regime. Ivan Bagryanyi managed to unite disparate emigrants from Eastern Ukraine and seize them with their liberation ideas. He creates a newspaper «Ukrainski visti», subsequently heads its editorial board and becomes its leading author.

The article explores the journalistic activity of Ivan Bagryanyi in the postwar period, which was subordinated to his party and public work and aimed at advocating the spread of the liberation concept among Ukrainian emigrants. A detailed analysis of the controversy with the editor of the newspaper “Ukrainian Tribune”, a well-known journalist Zeno Pelensky, who defended the position of the OUN. Both political forces followed almost identical approaches to the achievement of national freedom and state independence, the establishment of a just social system and democracy. But there were also significant discrepancies between

them, which concerned mostly pre-existing experiences, which depended on quite different social conditions in which nationalists and revolutionary democrats grew. I. Bagryanyi was raised on the ideas of the Ukrainian revival of the 1920s and, creating his liberation concept, took into account the realities of a great but Soviet and enslaved Ukraine. He guided these ideas by building logical ranks and arguments in his journalistic statements. The article partially reveals the creative journalist's laboratory, focuses on prognostication as a characteristic feature of genuine political journalism and testimony to the high level of professional skill, the ability to produce the optimism in their writings, and to inspire age in the invincibility of the native nation at the most difficult moments of national devastation. Considering the significant journalistic work of Ivan Bagryany, he reasoned that he directed all his talent, the ability to persuade and predict, the revolutionary passion and literary temperament in the struggle for a new Ukrainian man – a politician and a wrestler, which formed the basis of his liberation concept.

Key words: Ukrainian political emigration, journalism, party, nationalists, revolutionary democrats, press, struggle, consolidation, liberation concept, forecast, pamphlet, article.